

โมเดลการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็กในศตวรรษที่ 21:
การประยุกต์ใช้แนวคิดการประเมินแบบเสริมพลังอำนาจและแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ
DEVELOPMENT MODEL FOR MINISCHOOL STUDENT QUALITY IN 21st CENTURY:
THE APPLICATION OF EMPOWERMENT EVALUATION APPROACH AND PROFESSIONAL
LEARNING COMMUNITY CONCEPT

ชญญรัตน์ ชิดไธสง¹

Thanyarat Chidthaisong¹

¹อาจารย์ กลุ่มวิชาวัดผลการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน 2) พัฒนาโมเดลการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็กตามแนวคิดการประเมินแบบเสริมพลังอำนาจและชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ 3) ทดลองและประเมินการใช้โมเดล 4) สรุปบทเรียน โดยใช้แบบแผนการวิจัยและพัฒนา ดำเนินการวิจัย 4 ระยะ ตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดย ระยะที่ 1 ใช้การสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัย ระยะที่ 2 พัฒนาโมเดลและประเมินผลโมเดลโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ระยะที่ 3 ทดลองและประเมินการใช้โมเดล และ ระยะที่ 4 สรุปบทเรียนโดยกลุ่มเป้าหมายในการวิจัย อันได้แก่ ผู้บริหารและครูของโรงเรียนขนาดเล็กแห่งหนึ่งในจังหวัดนครราชสีมา ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เทคนิคและเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ ตารางสังเคราะห์เอกสารและตารางเหตุผลสัมพันธ์ การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง แบบประเมินคุณภาพโมเดล มีลักษณะเป็นแบบมาตรประเมินค่า 5 ระดับคุณภาพ กิจกรรม PLC และบันทึกภาคสนาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนาและการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบของการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนคือ 1) กลยุทธ์การพัฒนา 2) ระบบสนับสนุน 3) กลไกการขับเคลื่อน 4) การจัดการความรู้ และ 5) การประเมินผล ทำให้ได้โมเดลการพัฒนาผู้เรียนประกอบด้วย 1) ปัจจัยนำเข้าคือ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนา กลยุทธ์การพัฒนา ระบบส่งเสริมสนับสนุน 2) กระบวนการ ซึ่งขับเคลื่อนโดยกิจกรรม PLC ร่วมกับแนวคิดการประเมินแบบเสริมพลังอำนาจ 3) ผลผลิต คือ คุณภาพครู ผู้เรียน และการบริหารจัดการสถานศึกษา โมเดลมีมาตรฐานการใช้ประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมามีมาตรฐานด้านความถูกต้อง ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ ตามลำดับ สรุปบทเรียนได้ว่า แรงจูงใจของครูเกิดขึ้นเพราะความหวังและการรับรู้สภาพจริงของสถานศึกษา การประเมินผู้เรียนเพื่อพัฒนาส่งผลต่อการกำหนดแผนงานพัฒนาที่ถูกต้องชัดเจนและทำงานร่วมกันได้ง่าย การใช้การประเมินเป็นหลักอิงในการทำงาน ให้ผลเชิงบวกต่อการพัฒนา โดยเน้นความก้าวหน้าในการทำงานส่งผลดีมากกว่าคำนึงถึงมาตรฐาน และการมีจิตเคารพกันให้ผลงานที่ดี

คำสำคัญ: การประเมินแบบเสริมพลังอำนาจ, ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

¹ Corresponding author: Thanyarat.chi@nrru.ac.th

ABSTRACT

This research aimed to 1) study the components of student quality development, 2) to develop a model of small-school students quality improvement in 21st century applied empowerment evaluation approach and professional learning communities concept 3) to implement and evaluate the model and 4) to take the lesson learned from using the model. Research Methodology was research and development which conducted 4 phases based on research objectives. The participants were an administrator and 4 teachers of a small school in NakhonRatchasima acquired by Purposively selected. The techniques and Research instruments included documents synthesis and the correlation tables, Unstructured interviews, the form of assessment model quality which 5 levels, PLC activities, and fieldnotes. Data were analyzed by using descriptive statistics and content analysis.

The findings revealed that 1) the components of students quality development consists of (1) Development strategies (2) Supportive systems (3) Motivative mechanisms (4) Knowledge management and (5) Evaluation 2) The model for the development of 21st-century small school learners had three components: (1) input; stakeholders, development strategies, Supportive systems, (2) process; was driven by the PLC activities and the empowerment evaluation approach concept. (3) output; the quality of teachers, students and school management. 3) The results of model quality assessment showed that Models have the highest levels of utilization. Secondly, there was a standard of accuracy, appropriate and feasible, respectively. 4) For Lesson learned concluded that the motivation of the learner's development was due to the hope and awareness of the school. Evaluating learners for development had resulted in a clear and coherent development plan. Teachers needed to use assessment primarily in their work. Self-assessment was good for development, work-focused on progress more cheerful focused on standard, having a good mind to respect each others gave good results.

KEY WORDS: Empowerment Evaluation Approach, Professional Learning Community

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

แนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) เป็นแนวคิดที่มีการกล่าวถึงอย่างแพร่หลายและมีความเกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยนักวิชาการได้ให้มุมมองเกี่ยวกับ PLC ในฐานะที่เป็นกระบวนการทำงานร่วมกันของบุคคลในองค์กร หรือในลักษณะของการทำงานซึ่งบุคคลในองค์กรมีการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการจากคำถามที่ร่วมกันตั้งขึ้นมา เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านของการพัฒนางานให้ดีขึ้น ในแง่มุมของการจัดการเรียนการสอน วิจัย พานิช (2555) กล่าวถึง วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21 ไว้ว่า แนวคิด PLC เป็นเครื่องมือสำหรับครูในการทำงานด้านการสอน โดยครูเปลี่ยนจากการเน้นสอนมาเน้นที่การเรียนรู้ของเด็ก ครูจะเปลี่ยนบทบาท

จากผู้สอนมาเป็นผู้ฝึกหรือเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนรู้ จะเห็นว่าแนวคิดบทบาทการสอนของครูดังกล่าวสอดคล้องกับองค์ประกอบในการบริหารโรงเรียนสู่การเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ จากผลวิจัยของ มินตรา ลายสนิทเสรีกุล และปิยพงษ์ สุเมตติกุล (2557) ที่ได้ทำวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การบริหารโรงเรียนสู่การเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนมัธยมศึกษาในสหวิทยาเขตเบญจบุรพา กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า กลยุทธ์การบริหารโรงเรียนสู่การเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนมัธยมศึกษาในสหวิทยาเขตเบญจบุรพากรุงเทพมหานครประกอบไปด้วย 3 กลยุทธ์หลัก ได้แก่ กลยุทธ์ด้านหลักสูตร กลยุทธ์ด้านการจัดการเรียนการสอน และ กลยุทธ์ด้านการวัดและประเมินผล เช่นเดียวกับผลการวิจัยของ วรลักษณ์ ชูกำเนิด และเอกรินทร์ สังข์ทอง (2557) ที่ได้ศึกษาองค์ประกอบด้านพื้นที่การเรียนรู้ของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูบริบทโรงเรียนในประเทศไทยมีแนวทางการจัดการเรียนรู้สอดคล้องกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ผลการศึกษา พบว่า พื้นที่ปฏิบัติการในโรงเรียนประกอบไปด้วย 1) พื้นที่กลางเพื่อปฏิบัติการร่วมกัน 2) พื้นที่ PLC ครูวิชาชีพ ในบทบาทของ PLC มีทั้งเพื่อนคู่หู เพื่อนคู่หู และคู่พี่เลี้ยง 3) พื้นที่ PLC วงเรียนรู้ เช่น ระหว่างครูกับผู้บริหาร ระหว่างครูกับครู 4) พื้นที่ PLC ทีมเรียนรู้ เช่น ทีมเรียนรู้แบบรายวิชา ทีมเรียนรู้แบบผู้นิเทศ ทีมเรียนรู้จัดการความรู้ เป็นต้น และ 5) พื้นที่ระหว่างโรงเรียน จะเห็นได้ว่า PLC มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 อย่างไรก็ดี PLC ถือว่าเป็นเรื่องใหม่สำหรับครูผู้สอน จึงมีความน่าสนใจว่า ในการนำแนวคิดของ PLC มาเป็นกลไกผลักดัน ส่งเสริมหรือพัฒนาครูให้เรียนรู้ในการพัฒนางานของตนเองไปพร้อมกันกับการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนควรมีรูปแบบการอย่างไร ที่มีวงจรควบคู่ไปพร้อมกับการทำงานของครูตามภาระงานที่มีอยู่ โดยไม่เป็นการรบกวนการปฏิบัติงานในหน้าที่ และรูปแบบนั้นสามารถดำเนินการให้เกิดผลการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนได้มากน้อยแค่ไหน อย่างไร

การศึกษาหลักคิดหรือแนวทางเพื่อตอบคำถามนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดการประเมินแบบเสริมพลังอำนาจ (Empowerment Evaluation) โดยผู้จุดประกายแนวคิดการประเมินดังกล่าว คือ Fetterman จาก Stanford University ในสหรัฐอเมริกา (Fetterman, 2005a) ซึ่งจัดได้ว่าเป็นแนวคิดการประเมินในยุคที่ 5 อยู่ในช่วงปลายศตวรรษที่ 20 มีจุดเด่น คือ เป็นการประเมินที่มุ่งเน้นให้ใช้การประเมินเพื่อการเรียนรู้และพัฒนา ผลผลิตของการประเมินเป็นการเรียนรู้ขององค์กร มีงานวิจัยที่ประยุกต์ใช้แนวคิดการประเมินแบบเสริมพลังอำนาจในการพัฒนาครูและพัฒนากิจการปฏิบัติงานครูไปพร้อมกัน ได้แก่ งานวิจัยของ ธัญญรัตน์ จอกสถิตย์ (2553) ได้ศึกษาวิจัยโดยใช้แนวคิดการประเมินแบบเสริมพลังอำนาจร่วมกับแนวคิดการประเมินครูที่เน้นการปฏิบัติงานเป็นฐาน ในการพัฒนาการปฏิบัติงานของครู ผลการศึกษาพบว่า การเสริมสร้างสมรรถนะด้านการประเมินเพื่อนำมาเป็นกระแสหลักในการปฏิบัติงานของครูนั้นมีความสำคัญแต่ในบริบทของเมืองไทยเป็นไปได้ยาก เนื่องจากบริบทการทำงานของครูมีภาระงานจากงานประจำเป็นจำนวนมาก การทำให้บรรลุเป้าหมายความสำเร็จควรได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหาร และนำเข้าสู่ระบบการบริหารจัดการศึกษาในโรงเรียน กำหนดบทบาทของผู้ประเมินเสริมพลังอำนาจให้ทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงและผู้สอนงาน จากข้อเสนอแนะในงานวิจัยดังกล่าว ถือว่า แนวคิดการประเมินแบบเสริมพลังอำนาจยังมีความน่าสนใจถ้าจะนำมาพัฒนาครูและพัฒนาคุณภาพผู้เรียนไปพร้อมกัน โดยใช้ร่วมกับแนวคิด PLC เพื่อการขับเคลื่อนการทำงานของครู ซึ่งเป็นแนวคิดที่สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ดังที่กล่าวมาแล้ว เพื่อสร้างสมรรถนะด้านการประเมินให้แก่ครูและให้ครูใช้การประเมินเป็นกระแสหลักในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ตลอดจนพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง จากผลการวิจัยทำให้ได้แนวทางดำเนินการโดยใช้แนวคิดของการประเมินแบบเสริมพลังอำนาจเป็นหลักในการส่งเสริมสนับสนุนครูภายใต้รูปแบบการบริหาร

จัดการสถานศึกษาของผู้บริหารและใช้แนวคิดของ PLC เป็นกลยุทธ์ขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ภายใต้อำนาจของการประเมินแบบเสริมพลังอำนาจคือการนำสารสนเทศจากการประเมินมาเป็นฐานการพัฒนาผู้เรียน ในกิจกรรม PLC ของครู ทั้งนี้กลุ่มเป้าหมายที่น่าสนใจในการนำแนวคิดดังกล่าวไปใช้เพื่อศึกษารูปแบบการขับเคลื่อนการพัฒนาคั้งนี้ ได้แก่ โรงเรียนขนาดเล็ก เพราะบริบทของโรงเรียนขนาดเล็กมีสภาพปัญหาเรื่องการขาดอัตรากำลังครู แต่ครูในโรงเรียนขนาดเล็กก็มีภาระงานในหน้าที่เช่นเดียวกับสถานศึกษาขนาดกลางหรือใหญ่ ตามบทบาทหน้าที่ของครู (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545) จึงส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้ทำให้ประสิทธิภาพการสอนลดลง

กระทรวงศึกษาธิการได้แก้ไขปัญหาคำจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนขนาดเล็กโดยกำหนดให้มีโครงการ e-learning ของการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม หรือที่เรียกว่า โครงการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) ที่เน้นแนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบใหม่ อันประกอบไปด้วย การใช้เทคโนโลยีศาสตร์การสอน และเนื้อหา โดยให้ครูสามารถปรับเปลี่ยนไปตามบริบทของโรงเรียน (อนุสรณ์ พูเจริญ, 2558) ทำให้ลักษณะการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แสวงหาความรู้ สามารถกำกับการเรียนรู้ของตนเอง (วิจารณ์ พานิช, 2555) จะเห็นได้ว่าลักษณะการทำงานร่วมกันของครูในโรงเรียนขนาดเล็กที่มีลักษณะเสมือนครอบครัว เพราะจำนวนคนน้อย การทำงานมีลักษณะการบูรณาการและช่วยเหลือกัน และบริบทการสอนของครูในโรงเรียนขนาดเล็กที่มีความจำเป็นต้องใช้สื่อและเทคโนโลยีมาช่วยในการจัดการเรียนรู้ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ครูต้องจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับแนวคิดการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ กอปรกับ แนวคิดการส่งเสริมและพัฒนาครูโดยใช้แนวคิดการประเมินแบบเสริมพลังอำนาจและแนวคิด PLC ดังที่กล่าวมาแล้ว ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการสร้างวงเรียนรู้ของครูในการจัดการเรียนรู้ให้ครูสามารถวิเคราะห์ปัญหา กำหนดทิศทางการแก้ปัญหาด้วยตนเอง แบบค่อยเป็นค่อยไป โดยใช้ฐานข้อมูลจากการประเมินเป็นหลักตามแนวคิดของการประเมินแบบเสริมพลังอำนาจ เพื่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนนั้น ควรมีลักษณะอย่างไร จึงกำหนดคำถามวิจัยในครั้งนี้ว่า องค์ประกอบการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็กมีอะไรบ้าง โมเดลการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็กควรมีองค์ประกอบอะไรบ้าง แต่ละองค์ประกอบมีลักษณะอย่างไร และเมื่อนำไปใช้ในระบบของการทำงานแล้ว โมเดลดังกล่าวมีคุณภาพเป็นอย่างไร ผู้เข้าร่วมการวิจัยเกิดการเรียนรู้อะไรบ้าง อย่างไร จากคำถามดังกล่าว ผู้วิจัยมีความคาดหวังว่าผลการศึกษาวิจัยในครั้งนี้จะทำให้ได้โมเดลในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็กในศตวรรษที่ 21 ที่สามารถพัฒนาครูและผู้เรียนไปพร้อมกันได้ สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับโรงเรียนขนาดเล็กอื่นที่มีบริบทเช่นเดียวกัน โดยไม่ไปแทรกแซงระบบการทำงานเดิมแต่จะช่วยให้ครูสามารถทำงานได้ดีขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็กในศตวรรษที่ 21
2. เพื่อพัฒนาโมเดลการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็กในศตวรรษที่ 21 โดยประยุกต์ใช้แนวคิดการประเมินแบบเสริมพลังอำนาจและชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ
3. เพื่อทดลองและประเมินการใช้โมเดลการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็กในศตวรรษที่ 21 โดยประยุกต์ใช้แนวคิดการประเมินแบบเสริมพลังอำนาจและชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

4. เพื่อสรุปบทเรียนจากการทดลองใช้โมเดลการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็กในศตวรรษที่ 21 โดยประยุกต์ใช้แนวคิดการประเมินแบบเสริมพลังอำนาจและชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

นิยามศัพท์เฉพาะ

โมเดลการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็กในศตวรรษที่ 21 หมายถึง กระบวนการส่งเสริมสนับสนุน การจัดการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กที่กำหนดบทบาทของผู้บริหาร ครู และนักเรียน ให้ปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของตนเองโดยใช้วงจรของการสร้างชุมชนการเรียนรู้ 2 ระดับได้แก่ ระดับวิชาชีพและระดับผู้เรียน เพื่อพัฒนาคุณภาพการปฏิบัติหน้าที่ของตนเอง และมีผู้ประเมินเสริมพลังอำนาจ ซึ่งเป็นพี่เลี้ยงและผู้สอนงานด้านการประเมินจากภายนอกสถานศึกษาเข้ามาส่งเสริม สนับสนุน และให้คำปรึกษาด้านวิชาการแก่ ผู้บริหารและครูในลักษณะของการร่วมมือรวมพลัง โดยมุ่งให้เกิดผลต่อคุณภาพผู้เรียน ตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่คาดหวังในศตวรรษที่ 21

ครู หมายถึง ครูที่ปฏิบัติหน้าที่การสอนตั้งแต่ระดับอนุบาลถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนที่เป็นเป้าหมายการพัฒนา จำนวน 4 คน

ผู้ประเมินเสริมพลังอำนาจ หมายถึง ผู้วิจัยซึ่งเมื่อสิ้นสุดโครงการวิจัยแล้ว ผู้วิจัยถอดตนเองออกจากระบบการจัดการศึกษาในโรงเรียนดังกล่าว บทบาทของผู้ประเมินเสริมพลังอำนาจมีความสอดคล้องกับบทบาทของศึกษานิเทศก์ ที่ทำหน้าที่เป็นผู้สอนงาน ให้อำนวยความสะดวกและมีส่วนในการส่งเสริมการพัฒนาครู

วิธีดำเนินการวิจัย

1. กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย

สถานศึกษาที่เป็นเป้าหมายในการวิจัยเพื่อทดลองใช้โมเดลครั้งนี้เป็นโรงเรียนขนาดเล็กที่ตั้งขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2482 จึงถือว่าเป็นโรงเรียนที่มีความเก่าแก่และเป็นโรงเรียนของท้องถิ่นอย่างแท้จริง ตั้งอยู่ในเขตตำบลปลั่ง อำเภอนนไทย จังหวัดนครราชสีมา มีเขตพื้นที่บริการจำนวน 2 หมู่บ้าน มีเนื้อที่ทั้งหมด 8 ไร่ 46 ตารางวา ปีการศึกษา 2558 - 2559 เปิดสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาลปีที่ 1 ถึง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและขอความร่วมมือในการทำวิจัย ปีการศึกษา 2558 โรงเรียนแห่งนี้มีนักเรียนทั้งหมด จำนวน 69 คน จำแนกเป็นระดับอนุบาล 18 คน และระดับประถมศึกษา 51 คน ครูที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาเป็นครูที่สอนในระดับอนุบาล จำนวน 1 คน และสอนระดับประถมศึกษา จำนวน 3 คน

2. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยเรื่องโมเดลการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็กในศตวรรษที่ 21 โดยการประยุกต์ใช้แนวคิดการประเมินแบบเสริมพลังอำนาจและแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครั้งนี้ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยตามแบบแผนการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ซึ่งแบ่งขั้นตอนการวิจัยออกเป็น 4 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบของการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในโรงเรียนขนาดเล็กในศตวรรษที่ 21 จากการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัย และการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ระยะที่ 2 พัฒนาโมเดลการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็กในศตวรรษที่ 21 และประเมินคุณภาพโมเดลโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ระยะที่ 3 ทดลองและประเมินการใช้โมเดล และระยะที่ 4 สรุปบทเรียนจากการใช้โมเดล โดยผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย

3. ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรที่ศึกษาครั้งนี้ได้แก่ องค์ประกอบในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน องค์ประกอบของโมเดล การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็ก คุณภาพของโมเดลและผลการใช้โมเดลพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โรงเรียนขนาดเล็กและบทเรียนที่ได้เรียนรู้

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ในการสังเคราะห์เอกสาร ผู้วิจัยใช้ เทคนิคการทบทวนวรรณกรรม ตารางวิเคราะห์ตรรกะ และเทคนิคการสัมภาษณ์ในการศึกษาองค์ประกอบ ของการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ใช้แบบประเมินคุณภาพโมเดลเป็นมาตราประเมินค่า 5 ระดับ ประเมินตาม กรอบมาตรฐานการประเมิน 4 ด้านได้แก่ มาตรฐานการใช้ประโยชน์ มาตรฐานความเป็นไปได้ มาตรฐาน ความเหมาะสม และมาตรฐานความถูกต้อง ใช้แบบบันทึกภาคสนาม และดำเนินสรุปบทเรียนโดยใช้ เทคนิค การทบทวนหลังการปฏิบัติ (Retrospective technique)

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยด้วยตนเอง โดยในส่วนของ การลงภาคสนามและสรุปบทเรียน ใช้เครื่องบันทึกเสียงช่วยในการบันทึกและถอดเทปด้วยตนเอง ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ใน ปี พ.ศ. 2559

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยในระยะที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ระยะที่ 2 และระยะที่ 3 วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การบันทึกภาคสนาม และแบบ ประเมิน โดยการวิเคราะห์เนื้อหาและสถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระยะที่ 4 วิเคราะห์ผลจากการสรุปบทเรียนโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัย โดยใช้เทคนิคการทบทวนวรรณกรรม ตารางวิเคราะห์ ตรรกะ และการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า องค์ประกอบของการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน มี 5 องค์ประกอบได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 กลยุทธ์การพัฒนา จำแนกได้เป็น 2 ส่วนคือ กลยุทธ์ในการพัฒนาครู กับกลยุทธ์ในการพัฒนาผู้เรียน หลักร่วมของ 2 กลยุทธ์คือ การเข้าใจบริบทของผู้ถูกพัฒนาและกำหนด เป้าหมายความสำเร็จโดยใช้การประเมินเป็นฐานขับเคลื่อนการพัฒนาโดยการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทาง วิชาชีพพร้อมกัน

องค์ประกอบที่ 2 ระบบสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน หมายถึง ปัจจัย หรือ หลักการ ใน การส่งเสริมให้กระบวนการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนดำเนินไปสู่ความสำเร็จ ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ 1) ระบบสนับสนุนครู เป็นการส่งเสริมและพัฒนาความสามารถของครู การหนุนเสริมให้กำลังใจ และคอย เอื้ออำนวยความสะดวก ช่วยแก้ปัญหาและการสร้างองค์ความรู้ร่วมกันระหว่างผู้ประกอบวิชาชีพเดียวกัน เพื่อช่วยแก้ปัญหาในการพัฒนาผู้เรียนร่วมกัน แนวคิดที่สอดคล้องกับหลักการที่กล่าวมานี้คือ แนวคิดการ สร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ การบริหารแบบมีส่วนร่วม 2) ระบบสนับสนุนนักเรียน เป็นการหนุนเสริม ให้กำลังใจ และคอยเอื้ออำนวยความสะดวก ช่วยแก้ปัญหาและส่งเสริมให้ผู้เรียนการสร้างองค์ความรู้ร่วมกัน แนวคิดที่สอดคล้องกับหลักการที่กล่าวมานี้คือ แนวคิดการสร้างชุมชนการเรียนรู้ระดับผู้เรียน

องค์ประกอบที่ 3 กลไกขับเคลื่อน หมายถึง เงื่อนไขหรือแนวปฏิบัติในการทำงานการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนบรรลุเป้าหมายความสำเร็จ โดยผู้ที่อยู่ในกระบวนการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนทุกคนต้องยึดเป็นแนวปฏิบัติเดียวกัน กลไกขับเคลื่อนดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดตามหลักการในการประเมินแบบเสริมพลังอำนาจ 10 ข้อ ได้แก่ (1) การปรับปรุงให้ดีขึ้น (2) การเป็นเจ้าของชุมชน (3) การร่วมกัน (4) การมีส่วนร่วมในแนวทางประชาธิปไตย (5) ความยุติธรรมในสังคม (6) องค์กรความรู้ในชุมชน (7) ยุทธศาสตร์จากฐานของหลักฐาน (8) การสร้างความสามารถ (9) องค์กรแห่งการเรียนรู้ และ (10) ความรับผิดชอบที่สามารถตรวจสอบได้

องค์ประกอบที่ 4 การจัดการความรู้ เป็นวิธีการหรือกระบวนการที่จัดให้ครูหรือนักเรียน สร้างจัดระบบองค์ความรู้ของตนเอง เก็บรวบรวมไว้เป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ สามารถนำมาศึกษาและใช้งานได้ตลอดจนสามารถนำสู่การเผยแพร่เพื่อเป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นได้ แนวคิดที่สอดคล้องเพื่อจัดให้ครูและนักเรียนมีการจัดการความรู้ คือ การสร้างชุมชนการเรียนรู้ระดับครูและระดับนักเรียน และการจัดทำเอกสารการรายงานตนเอง

องค์ประกอบที่ 5 การประเมินและการสะท้อนผล หมายถึง วิธีการที่ครูหรือนักเรียนใช้เพื่อทำความเข้าใจตนเอง ค้นหาศักยภาพของตนเองในด้านต่างๆ เพื่อนำสู่การพัฒนาปรับปรุงให้ดีขึ้น โดยแนวคิดในการประเมินแบ่งออกเป็น 2 ระดับ ได้แก่ 1) การใช้การประเมินเป็นกระแสหลักในการพัฒนาการสอนของครู 2) การใช้การประเมินเพื่อพัฒนาตนเองของนักเรียน

2. โมเดลการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็กในศตวรรษที่ 21 ที่พัฒนาขึ้นในครั้งนี้มีลักษณะเป็นโมเดลเชิงระบบที่แสดงถึงองค์ประกอบในการดำเนินงานของสถานศึกษา 3 องค์ประกอบหลักคือ องค์ประกอบแรกเป็นปัจจัยนำเข้า คือ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนา ได้แก่ ผู้บริหารและครู ตลอดจนส่วนสนับสนุน ประชาชนชุมชน ซึ่งเป็นแหล่งเรียนรู้จากภายนอกที่สามารถส่งเสริมการพัฒนาผู้เรียนได้ องค์ประกอบที่สองเป็นกระบวนการพัฒนาซึ่งบุคลากรหลักในส่วนปัจจัยนำเข้าอันได้แก่ ครูและผู้บริหารสถานศึกษาจะเป็นผู้ขับเคลื่อนกระบวนการร่วมอัน ในส่วนของกระบวนการนี้ได้แก่ กิจกรรม PLC ร่วมกับหลักการของการประเมินแบบเสริมพลังอำนาจ 10 ประการ เพื่อให้ส่งผลต่อไปยังองค์ประกอบที่สามของโมเดลคือ ผลผลิตอันได้แก่ คุณภาพครู ผู้เรียน และการบริหารจัดการสถานศึกษา ในกระบวนการเชิงระบบทั้งหมดมีการสะท้อนผลเป็นระยะอย่างต่อเนื่องเพื่อทบทวนปรับปรุงการดำเนินการอย่างต่อเนื่องเป็นเกลียวพัฒนาในวงรอบต่อไป ผลการประเมินคุณภาพโมเดลจากผู้เชี่ยวชาญ โดยใช้แบบประเมินคุณภาพโมเดลพบว่า คุณภาพของโมเดลการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็กในศตวรรษที่ 21 ในภาพรวม อยู่ระดับมาก (ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.24 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .546) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า คุณภาพโมเดลมีมาตรฐานการใช้ประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.54 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .190) รองลงมา มีมาตรฐานด้านความถูกต้อง (ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.51 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .254) ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ ตามลำดับ (ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.48 และ 3.42 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .254 และ .214)

3. ผลการทดลองและประเมินการใช้โมเดลการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็กในศตวรรษที่ 21 ที่ศึกษาจากกลุ่มเป้าหมายในการวิจัย นำเสนอใน 5 ประเด็นหลักประกอบด้วย ประเด็นแรกคุณภาพโมเดลจากการประเมินของผู้ทดลองใช้โมเดล ประเด็นที่สองผลลัพธ์จากการทดลองใช้โมเดล ประเด็นที่สามจุดที่ควรพัฒนา ประเด็นที่สี่ปัญหาและอุปสรรคจากการสะท้อนคิด และประเด็นสุดท้ายข้อเสนอแนะจากการทดลองใช้โมเดล รายละเอียดดังนี้

3.1 ผลการประเมินคุณภาพโมเดลจากผู้ทดลองใช้โมเดล โดยใช้แบบประเมินคุณภาพโมเดล พบว่า ในภาพรวม อยู่ระดับมาก (ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.22 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .186) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า คุณภาพโมเดลมีมาตรฐานการใช้ประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.40 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .200) รองลงมา มีมาตรฐานด้านความเหมาะสม (ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.28 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .303) ความถูกต้องและความเป็นไปได้ ตามลำดับ (ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.24 และ 3.96 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .089 และ .167)

3.2 ผลลัพธ์จากการทดลองใช้โมเดล รายละเอียดดังนี้

3.2.1 ครูเกิดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ผลักดันการพัฒนาผู้เรียน การที่ครูได้ทดลอง แลกเปลี่ยน และร่วมมือกันอย่างจริงจัง การใช้ผลประเมินผู้เรียนมาออกแบบเพื่อวิเคราะห์แนวทางพัฒนาร่วมกัน ทำให้ครูเกิด แรงจูงใจและต้องการพัฒนาคุณภาพนักเรียนให้อยู่ในระดับมาตรฐาน ต้องการให้ชุมชนยอมรับและมีความพึงพอใจต่อการพัฒนาเกิดความภูมิใจ ที่ได้วางแผนและทำงานร่วมกัน กับเพื่อนร่วมงาน

3.2.2 ครูมีมุมมองเชิงบวกต่อสิ่งที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นไปตามที่คาดหวังหรือไม่กล่าวคือความสำเร็จของการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนคือสิ่งที่เกิดขึ้นแม้ว่าจะไม่ได้กำหนดเป้าหมายไว้ก็ตาม ครูมีมุมมองต่อสิ่งนี้ว่าความคาดหวังเกี่ยวกับคุณภาพผู้เรียน เมื่อดำเนินโครงการแล้วก็อยากจะทำให้เด็กเก่งขึ้น มีผลการอ่านและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น ได้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ แต่ผลที่เกิดขึ้นจริงเป็นไปได้ดีมาก อย่างไรก็ตามการที่ครูได้พัฒนาผู้เรียนตามกลุ่มตามการประเมิน วิธีการคือ ประเมินทั้งทางด้านสมองและด้านอารมณ์ คุณลักษณะ ทำให้เกิดการจัดกิจกรรมกลุ่มหลากหลายขึ้น มิได้มุ่งจัดกลุ่มเฉพาะเด็กเก่ง เด็กอ่อน

3.2.3 การทำกิจกรรม PLC ในวงรอบของผู้เรียน เด็กนักเรียนทุกคนได้รับโอกาสเป็นผู้นำ และเป็นผู้ตามทำให้เกิดการกระจายบทบาท หน้าที่ เปลี่ยนกันรับผิดชอบ ผลการประเมินสรุปได้ว่านักเรียนเกิดทักษะทางสังคมสูงขึ้น เมื่อเปรียบเทียบกับความก้าวหน้าด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ผู้เรียนเกิดความก้าวหน้าด้านทักษะทางสังคมสูงกว่าด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ตัวอย่างทักษะทางสังคมที่เห็นได้ชัดเจน คือ ผู้เรียนระดับชั้น ป.3 กับ ป.4 ประสานและร่วมมือกันในการคิดกิจกรรมกลุ่มเพื่อเรียนรู้ร่วมกันระหว่างชั้นปีที่มีผู้สอนคนเดียวกัน จัดกลุ่มเรียนรู้ศึกษาเนื้อหาเพื่อนำมาแลกเปลี่ยนกันในวง PLC

3.2.4 เด็กกลุ่มอ่อนเกิดการพัฒนาทักษะการเรียนรู้สูงขึ้น พฤติกรรมตัวอย่างที่ชัดเจนมากคือ พฤติกรรมการพัฒนาตนเอง ในเด็กกลุ่มอ่อนจะพยายามทำความเข้าใจเนื้อหาที่กำหนดในกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อให้สามารถนำมาแลกเปลี่ยนในวง PLC ของตนได้

3.3 จุดที่ควรพัฒนาของครู ได้แก่ การพัฒนาความสามารถในการสร้างแบบทดสอบเพื่อวินิจฉัยข้อบกพร่องในการเรียนรู้ของผู้เรียน ทั้งนี้ในส่วนของการอบรมเพื่อพัฒนาสมรรถนะด้านการประเมินจากนักประเมินเสริมพลังอำนาจ ครูได้รับการพัฒนาให้สามารถสร้างเครื่องมือประเมินการเรียนรู้ในชั้นเรียนโดยใช้เทคนิคและเครื่องมือที่หลากหลาย ขาดความรู้ลึกเกี่ยวกับการสร้างแบบทดสอบวินิจฉัยข้อสงสัยของครูคือความไม่รู้กับความเข้าใจผิดมีการออกแบบข้อคำถามในการประเมินอย่างไร

3.4 ปัญหาและอุปสรรคในการทดลองใช้โมเดลครั้งนี้ คือ ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการออกแบบคำถามเพื่อวินิจฉัยผลการเรียนรู้ของผู้เรียน เนื่องจากครูไม่เคยเก็บรวบรวมสารสนเทศข้อมูลความผิดพลาดของนักเรียนอย่างเป็นระบบ ต่างคนต่างใช้ประสบการณ์ของตนเองในการแก้ปัญหาเด็ก ใครมีประสบการณ์มากก็แก้ได้ตามสิ่งที่เคยพบเจอมา จึงทำให้การวางแผนเพื่อออกแบบการสร้างแบบทดสอบ

วินิจฉัยไม่สามารถดำเนินการได้ทันตามระยะเวลาที่กำหนด ต้องเริ่มต้นจัดระบบสารสนเทศจากการประเมินใหม่ ทำให้การทำงานล่าช้ากว่าที่ควรจะเป็น

3.5 ข้อเสนอแนะจากการทดลองใช้โมเดลในครั้งนี้คือ ถ้าสามารถลดขั้นตอนของการดำเนินการสร้างเครื่องมือการประเมินเพื่อปรับปรุงและพัฒนาการเรียนรู้ จะทำให้ครูทำงานได้คล่องขึ้น เนื่องจากครูไม่คุ้นชินกับการสร้างเครื่องมือ และในการประเมินผู้เรียนมุ่งเน้นให้ครูสร้างเครื่องมือที่หลากหลาย จึงทำให้ครูเกิดความรู้สึกยุ่งยาก แม้ว่าจะมีความเข้าใจว่าครูจำเป็นต้องสร้างเครื่องมือวัดและประเมินให้เป็นแต่ก็ถือว่าเป็นอุปสรรคอยู่ไม่น้อย แนวทางที่จะแก้ไขจุดนี้ได้คือ ควรมีการให้ความรู้หรือแนะนำให้ครูกู้ค้นหาแหล่งเครื่องมือการประเมินการเรียนรู้

4. ผลการสรุปบทเรียนที่ได้จากการทดลองใช้โมเดลการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของครูที่เข้าร่วมในการวิจัยครั้งนี้ สรุปได้ว่า

4.1 การรู้บริบทเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาต่อยอดการทำงานของครู ดังนั้นสารสนเทศจึงเป็นสิ่งสำคัญต่อการพัฒนาผู้เรียน การส่งต่อข้อมูลของผู้เรียนจากผู้สอนเดิมสู่ผู้สอนใหม่เมื่อเข้าร่วมกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้จะทำให้มองเห็นภาพร่วมกัน ทำให้สามารถวางแผนได้ง่ายขึ้นในการพัฒนาผู้เรียน

4.2 การยอมรับตนเองของครูให้ผลที่ดีกว่า กล่าวคือ การที่ครูมีความเข้าใจตนเอง ยอมรับศักยภาพตนเอง ยอมรับการประเมินจากเพื่อนร่วมงาน ให้ผลบวกเป็นอย่างมากในเชิงพัฒนา เพราะทำให้รู้ว่าตนเองควรทำอย่างไร และเพื่อนร่วมงานจะมีความกล้าที่จะตักเตือนช่วยเหลือ

4.3 การเปลี่ยนเป้าหมายการทำงานให้เป็นการเรียนรู้ ไม่ใช่การไต่อันดับ ครูได้เรียนรู้ว่าการมุ่งพัฒนาผู้เรียนเพื่อรองรับผลการประเมินจากหน่วยงานอื่นๆ นั้นทำให้เกิดความเครียดในการทำงานและความเบื่อหน่าย แต่การไม่คาดหวังจนเกินไปแต่มุ่งที่จะทำให้ดีขึ้น จะไม่ทุกข์ใจกับการทำงาน การกำหนดเป้าหมายความสำเร็จโดยไม่พิจารณาสภาพของตนเองจะทำให้มีโอกาสผิดหวังได้มาก ดังนั้น เมื่อครูคิดว่ารู้จักตนเองแล้วจึงมีการกำหนดเป้าหมายความสำเร็จบนพื้นฐานที่เป็นไปได้และแก้ปัญหาแบบค่อยเป็นค่อยไป

4.4 การสร้างแรงบันดาลใจสำคัญมากกับการทำงานของครูโรงเรียนขนาดเล็ก ครูได้ค้นพบว่าการทำงานร่วมกัน ได้กำหนดเป้าหมายความสำเร็จร่วมกัน โดยอยู่บนพื้นฐานของความเข้าใจกัน ทำให้เกิดแรงบันดาลใจที่ดีในการทำงาน โดยทุกคนสามารถนำภาพความก้าวหน้าในการทำงานในส่วนของตนมานำเสนอในวง PLC แล้วทำให้เกิดพลังร่วมที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายความสำเร็จในภาพรวม

4.5 ความเป็นอิสระในการกำหนดเป้าหมายการทำงานของครูทำให้ครูมีความสุข ครูรู้ว่าตนเองสามารถทำสิ่งใดได้ดีและในด้านใดต้องการความช่วยเหลือ เมื่อได้รับการหนุนเสริมจากนักประเมินเสริมพลังอำนาจ ไม่ต้องกดดันว่าต้องทำได้ดีแค่ไหน ทำให้ครูรู้สึกเป็นสุขในการทำงาน

4.6 ครูรู้สึกถึงความเท่าเทียม การได้ทำกิจกรรม PLC และได้รับการหนุนเสริมจากนักประเมินเสริมพลังอำนาจ ทำให้ครูรู้สึกไม่เดียวดาย รู้สึกมั่นคง กล้ายอมรับจุดอ่อนและใช้จุดแข็งของตนช่วยเหลือผู้อื่น ในความเป็นทีมจึงมีความเข้าใจในจุดเหมือนและจุดต่างของกันและกัน

อภิปรายผลการวิจัย

1. องค์ประกอบของการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน มี 5 ประการ อันได้แก่ กลยุทธ์การพัฒนา ระบบสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน กลไกขับเคลื่อน การจัดการความรู้ และการประเมินและการสะท้อนผล นั้น เห็นได้ว่า องค์ประกอบด้านกลยุทธ์การพัฒนา ระบบสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน การประเมินและการสะท้อนผล มีความสอดคล้องกับแนวคิดของการประเมินแบบเสริมพลังอำนาจโดยหลักการที่ว่า จะต้องมีการสนับสนุน (Advocacy) ชี้แนะแนวทางในการประเมินกระตุ้น กำกับติดตามงาน พยายามขจัดอุปสรรคปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นเพื่อให้แน่ใจว่ากระบวนการไม่ล้มเหลว (สุวิมล ว่องวาณิช, 2548) และในส่วนของจัดการความรู้ เป็นไปตามแนวคิดของการประเมินแบบเสริมพลังอำนาจที่ว่า การประเมินแบบเสริมพลังอำนาจต้องมีการแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็น ความรู้สึกจากความเป็นจริงและข้อเท็จจริงของทุกฝ่าย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552) ในด้านกลยุทธ์การพัฒนาซึ่งเป็นองค์ประกอบที่ใช้ในการขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนจะเห็นได้ว่าสอดคล้องกับหลักการของแนวคิด PLC ที่ Hord (2003) กล่าวว่า การสร้างการเรียนรู้ในชั้นเรียนมี 6 หลักการ คือ 1) ผู้เรียนนำความรู้ ประสบการณ์ และความเชื่อมาใช้เชื่อมโยงต่อการแก้ปัญหาต่างๆ ในสถานการณ์การเรียนรู้ 2) การสร้างองค์ความรู้เป็นเรื่องของแต่ละบุคคลซึ่งอาจมีวิธีการ ทั้งนี้ความแตกต่างดังกล่าวเกิดจากความหลากหลายของเครื่องมือทรัพยากร ประสบการณ์ของนักเรียน และบริบทที่ต่างกัน 3) การเรียนรู้เป็นทั้งการทำกิจกรรมและการสะท้อนผลกิจกรรม 4) การเรียนรู้เป็นกระบวนการพัฒนาทั้งในด้านการให้ความช่วยเหลือ การซึมซับ การปฏิเสธหรือการคัดค้านอย่างมีความหมายเพื่อที่จะสร้างองค์ความรู้หรือรูปแบบกระบวนการคิดใหม่ 5) การสร้างการเรียนรู้ทางสังคมที่หลากหลาย กล่าวคือ การสะท้อนการคิด การร่วมมือรวมพลัง การเจรจา และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่มีความหมาย 6) การเรียนรู้เป็นการควบคุมและเรียนรู้โดยผู้เรียน

2. โมเดลการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็กในศตวรรษที่ 21 เป็นโมเดลเชิงระบบ มี 3 องค์ประกอบหลัก คือ ปัจจัยนำเข้า ได้แก่ ผู้บริหารและครู ประชาชนชุมชน องค์ประกอบที่สอง เป็นกระบวนการพัฒนาโดยใช้ กิจกรรม PLC ร่วมกับหลักการของการประเมินแบบเสริมพลังอำนาจ 10 ประการ องค์ประกอบที่สามคือ ผลผลิต ได้แก่ คุณภาพครู ผู้เรียน และการบริหารจัดการสถานศึกษา การกำหนดองค์ประกอบของโมเดลดังกล่าวสอดคล้องกับ หลักการของการประเมินแบบเสริมพลังอำนาจ ซึ่ง Fetterman (2005b) และ Wandersman, et al (2015) กำหนดหลักการเพื่อนำแนวคิดของการประเมินแบบเสริมพลังอำนาจมาพัฒนาองค์กรไว้ 10 ข้อ คือ 1) การปรับปรุงพัฒนา 2) การเป็นเจ้าของชุมชน 3) การรวมตัวกัน 4) การมีส่วนร่วมในแนวทางประชาธิปไตย 5) มีความยุติธรรมในสังคม 6) สร้างองค์ความรู้ในชุมชน 7) ใช้ยุทธศาสตร์การใช้หลักฐานเป็นฐานการพัฒนา 8) การพัฒนาขีดความสามารถ 9) การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ และ 10) มีความรับผิดชอบที่สามารถตรวจสอบได้ ภายใต้หลักการดังกล่าวในส่วนของกระบวนการจะเห็นได้ว่าเป็นการนำแนวคิดของ PLC มาขับเคลื่อนเนื่องจากในเชิงปฏิบัติเป็นข้อบกพร่องของแนวคิดการประเมินแบบเสริมพลังอำนาจที่ยังขาดความเป็นรูปธรรมอยู่แม้ว่าจะมีการกำหนดหลักการปฏิบัติให้ยึดไว้เบื้องต้นแล้วก็ตาม (Fetterman, 2005b) อนึ่งในส่วนของ PLC มีความเหมาะสมที่จะนำมาจัดกิจกรรมการขับเคลื่อนเพื่อให้ครูเกิดบรรทัดฐานและค่านิยมการสอนร่วมกัน วางเป้าหมาย ร่วมมือรวมพลังกัน ชี้แนะการปฏิบัติซึ่งกันและกัน รวมทั้งสะท้อนผล พูดคุย ด้วยความเสมอภาคและเป็นธรรม ตามข้อสรุปเกี่ยวกับองค์ประกอบของ PLC ที่ ณรงค์ฤทธิ์ อินทนาม (2553) ได้สรุปไว้ โดยในส่วนนี้ ผู้บริหารมีบทบาทและหน้าที่เป็นผู้เสริมพลังอำนาจให้แก่ครู

ผลการประเมินโมเดลจากผู้ทรงคุณวุฒิและการประเมินผลโมเดลจากผลการทดลองใช้มีความสอดคล้องกัน คือ มาตรฐานที่อยู่ในระดับมากที่สุด เป็นมาตรฐานด้านการใช้ประโยชน์ แต่มาตรฐานที่อยู่ในระดับน้อยที่สุดเป็นมาตรฐานด้านความเป็นไปได้ทั้งนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ธัญญรัตน์ จอกสถิตย์ (2553) ทำวิจัยเรื่อง โมเดลการพัฒนาการปฏิบัติงานครู: การประยุกต์ใช้แนวคิดการประเมินครูที่เน้นการปฏิบัติงานเป็นฐานและการประเมินแบบเสริมพลังอำนาจ พบว่า บทบาทของผู้บริหารคือการส่งเสริมสนับสนุนครูให้กำหนดตัดสินใจได้ด้วยตนเองในการกำหนดเป้าหมายความสำเร็จของตนเองตามความต้องการพัฒนาการปฏิบัติงานของตน นอกจากนี้ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูได้รับการประเมินเพื่อสะท้อนผลการปฏิบัติงานอันจะนำไปสู่การพัฒนาตนเองและแนวทางการพัฒนาครูจะยั่งยืนถ้าครูใช้การประเมินเป็นกระแสหลักในการทำงาน แต่ผลการดำเนินงานภายใต้บริบทของสังคมไทยมีความเป็นไปได้น้อยเนื่องจากครูอยู่ในระบบงานที่ใช้คำสั่งและขาดการให้อำนาจ จึงควรใช้แนวคิดนี้ควบคู่กับระบบโครงสร้างการทำงานเดิมที่สามารถควบคุมได้

3. ผลการทดลองและประเมินการใช้โมเดลการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็กในศตวรรษที่ 21 ที่ศึกษาจากกลุ่มเป้าหมายในการวิจัย พบว่า

ผลการประเมินคุณภาพโมเดลจากผู้ทดลองใช้โมเดลในภาพรวม อยู่ระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า คุณภาพโมเดลมีมาตรฐานการใช้ประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด ความถูกต้องและความเป็นไปได้ อยู่ในลำดับน้อยสุด สอดคล้องกับที่ Fetterman (2005b) ได้ยอมรับข้อจำกัดของการใช้แนวคิดการประเมินแบบเสริมพลังอำนาจที่ว่า ยังขาดความเป็นรูปธรรมอยู่แม้ว่าจะมีการกำหนดหลักการปฏิบัติให้ยึดไว้เบื้องต้นแล้วก็ตาม และการที่ผู้ทดลองใช้โมเดลประเมินว่าความเป็นไปได้อยู่ในลำดับน้อยที่สุดนั้น เนื่องจากว่า การทำงานภายใต้หลักการของการประเมินแบบเสริมพลังอำนาจนั้น จะเห็นผลเชิงประจักษ์ช้า เพราะแนวคิดดังกล่าว มุ่งพัฒนาทักษะ ผู้ใช้แนวคิดนี้ในการทำงานต้องกำหนดตัดสินใจด้วยตนเอง ขับเคลื่อนการทำงานแบบกลุ่มร่วมมือ สุวิมล ว่องวานิช (2548) จึงเป็นไปได้ว่าผลที่เกิดขึ้นอาจจะไม่สะท้อนความสำเร็จในการทำงานได้ตามที่คาดไว้ เพราะการทดลองใช้โมเดลอยู่ในระยะเวลาที่กำหนดตามแผนการวิจัย

ผลลัพธ์จากการทดลองใช้โมเดล พบว่า ครูเกิดแรงจูงใจในการผลักดันการพัฒนาผู้เรียน ครูมีมุมมองเชิงบวกต่อสิ่งที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นไปตามที่คาดหวังหรือไม่ การทำกิจกรรม PLC ในวงรอบของผู้เรียน นักเรียนเกิดทักษะทางสังคมสูงขึ้น เมื่อเปรียบเทียบกับความก้าวหน้าด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ผู้เรียนเกิดความก้าวหน้าด้านทักษะทางสังคมสูงกว่าด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เด็กกลุ่มอ่อนเกิดการพัฒนาทักษะการเรียนรู้สูงขึ้น มีพฤติกรรมการพัฒนาตนเอง ผลที่เกิดขึ้นสอดคล้องกับ ลักษณะของการทำงานที่เกิดจากกิจกรรม PLC ที่เป็นการกระจายอำนาจ ทุกคนเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน เกิดบรรยากาศที่ดีในการทำหน้าที่ และสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ที่นักเรียนเกิดความรอบรู้ เกิดพัฒนาการทั้งทางอารมณ์ สังคม จิตวิญญาณ ร่างกาย ตลอดจนด้านสุนทรียะของจิตใจ อันเกิดจากการเรียนรู้เป็นทีม (วิจารณ์ พานิช, 2555) และ สอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ของ World Economic Forum (2015) ที่แบ่งทักษะของนักเรียนออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ 1. Foundational Literacies 2. Competencies และ 3. Character Qualities ซึ่งที่พบได้ก่อนเป็นด้านคุณลักษณะที่มีคุณภาพ (Character Qualities) เป็นวิธีการที่นักเรียนสามารถเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพแวดล้อม ประกอบด้วย 3.1 ความใฝ่รู้ (Curiosity) 3.2 การริเริ่มสิ่งใหม่ (Initiative) 3.3 ความอดทน/กล้าหาญ (Persistence/grit) 3.4 ความสามารถในการปรับตัว (Adaptability) 3.5 ภาวะผู้นำ

(Leadership) 3.6 ความตระหนักรู้ต่อสังคมและวัฒนธรรม (Social and cultural awareness) รวมถึงใน ส่วนของทักษะพฤติกรรมที่เกิดขึ้น เรียกว่า ทักษะทางสังคม

ผลการศึกษาที่พบว่า จุดที่ควรพัฒนาของครู ได้แก่ การพัฒนาความสามารถในการสร้าง แบบทดสอบเพื่อวินิจฉัยข้อบกพร่องในการเรียนรู้ ปัญหาและอุปสรรคในการทดลองใช้โมเดลครั้งนี้ คือ ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการออกแบบคำถามเพื่อวินิจฉัยผลการเรียนรู้ของผู้เรียน และข้อเสนอแนะ จากการทดลองใช้โมเดลในครั้งนี้คือ ถ้าสามารถลดขั้นตอนของการดำเนินการสร้างเครื่องมือการประเมิน เพื่อปรับปรุงและพัฒนาการเรียนรู้ จะทำให้ครูทำงานได้คล่องขึ้นนั้น สอดคล้องกับแนวคิดของการประเมิน แบบเสริมพลังอำนาจที่ว่า จำเป็นจะต้องมีการพัฒนาสมรรถนะด้านการประเมิน ไม่ว่าจะเป็นการใช้ กระบวนการอบรม การให้คำแนะนำ หรือ การอำนวยความสะดวก (สุวิมล ว่องวานิช, 2548) ที่ได้ ดำเนินการในการวิจัยครั้งนี้ ยังไม่เพียงพอต่องานจึงได้ข้อสรุปว่า การสร้างสมรรถนะด้านการประเมินนั้น นอกจากจะให้ครูได้ใช้เทคนิค เครื่องมือที่หลากหลายเพื่อนำสารสนเทศสู่การปรับปรุงการเรียนการสอน (assessment for learning) หรือ เพื่อให้ผู้เรียนได้ประเมินตนเองขณะเรียนรู้แล้ว (assessment as learning) ควรเน้นการประเมินเพื่อวินิจฉัย อันจะทำให้ครูสามารถสะท้อนผล (feedback) ผู้เรียนได้ดี ยิ่งขึ้นนั่นเอง

4. ผลการสรุปบทเรียนที่ได้จากการทดลองใช้โมเดลการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของครูที่เข้าร่วมใน การวิจัยครั้งนี้ สรุปได้ว่า การรู้บริบทเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาต่อยอดการทำงานของคุณครู การยอมรับ ตนเองของคุณครูให้ผลที่ดีกว่า กล่าวคือ การที่ครูมีความเข้าใจตนเอง ยอมรับศักยภาพตนเอง ยอมรับการ ประเมินจากเพื่อนร่วมงาน ให้ผลบวกเป็นอย่างมากในเชิงพัฒนา การเปลี่ยนเป้าหมายการทำงานให้เป็น การเรียนรู้ ไม่ใช่การโต้แย้ง การสร้างแรงบันดาลใจสำคัญมากกับการทำงานของคุณครูโรงเรียนขนาดเล็ก ครู ได้ค้นพบว่า การทำงานร่วมกัน ได้กำหนดเป้าหมายความสำเร็จร่วมกัน โดยอยู่บนพื้นฐานของความเข้าใจ กัน ทำให้เกิดแรงบันดาลใจที่ดีในการทำงาน ความเป็นอิสระในการกำหนดเป้าหมายการทำงานของคุณครูทำ ให้ครูมีความสุข และครูรู้สึกถึงความเท่าเทียม ผลที่เกิดขึ้นดังกล่าวสอดคล้องกับประโยชน์ของการประเมิน แบบเสริมพลังอำนาจ (Fetterman, 1996) ที่ว่า ช่วยให้เกิดการตัดสินใจได้ด้วยตนเอง (self-determination) นำการประเมินมาเป็นกระแสหลักในการทำงาน และเป็นไปตามหลักการของการ ประเมินแบบเสริมพลังอำนาจ (Fetterman, 2005b; Wandersman, et al, 2015) ในข้อที่ว่า เกิดการการ ปรับปรุงพัฒนา รู้สึกในการเป็นเจ้าของชุมชน การมีส่วนร่วมในแนวทางประชาธิปไตย มีความยุติธรรมในสังคม และเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

การนำรูปแบบการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนไปใช้สามารถพิจารณาปรับความเหมาะสมได้หลาย ประเด็นได้แก่

1. เป้าหมายหรือเนื้อหาในการพัฒนา สามารถกำหนดวงรอบครูหรือขอบเขตเนื้อหาในด้าน คุณภาพผู้เรียนได้ ทั้งนี้ให้พิจารณาในมิติของพฤติกรรมการเรียนรู้ว่า สามารถเกิดขึ้นได้เร็วหรือช้า อันจะ เกิดประโยชน์ต่อการวางแผนความสำเร็จและพัฒนาปรับปรุงกลยุทธ์ตามขั้นตอนในโมเดลต่อไป
2. สิ่งที่ต้องทำให้เกิดในการนำโมเดลไปใช้ทุกครั้งคือ วงรอบของการทำ PLC จะต้องให้เห็นในมิติ ของภาพใหญ่ อันได้แก่ ภาพของสถานศึกษา และวงรอบในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครู เพราะ

กระบวนการปรับกิจกรรมและรูปแบบการสอนขึ้นอยู่กับรูปแบบการบริหารสถานศึกษาในแต่ละแห่ง ถ้าจะให้ผลดีขึ้นและสอดคล้องกับแนวคิดการประเมินในศตวรรษที่ 21 ควรมีการทำวงรอบในระดับเรียนด้วย เพื่อให้นักเรียนฝึกการประเมินตนเองเพื่อพัฒนาต่อไป (Assessment as Learning)

3. การพัฒนาตามรูปแบบที่กำหนด ในวง PLC ของครูนั้น การตั้งคำถามเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ไม่ควรละเลยหลักการของการประเมินแบบเสริมพลังอำนาจ เพื่อให้เกิดวงรอบการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยโดยนำโมเดลการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ไปประยุกต์ใช้ในวงรอบของชั้นเรียน โดยพิจารณาศึกษาตัวแปรตามด้านคุณภาพผู้เรียนด้านการกำหนดตัดสินใจในการพัฒนาดตนเอง และลักษณะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ต่อไป

2. ควรมีการวิจัยโดยนำโมเดลการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ ไปประยุกต์ใช้กับโรงเรียนที่มีขนาดกลาง หรือ ขนาดใหญ่ เพื่อศึกษาความเหมาะสม และการปรับเหมาะของโมเดลว่า มีความเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายขนาดใด และใช้ได้กับบริบทใดต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์แห่งประเทศไทย.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ. พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545. กรุงเทพฯ: พรินทวาทกรภาพพิศ.

ชัยณรงค์ จอกสถิตย์. (2553). โมเดลการพัฒนาการปฏิบัติงานครู: การประยุกต์ใช้แนวคิดการประเมินครูที่เน้นการปฏิบัติงานเป็นฐานและการประเมินแบบเสริมพลังอำนาจ. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวัดและประเมินผลการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ณรงค์ฤทธิ์ อินทนาม. (2553). การพัฒนาหลักเทียบสำหรับการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในโรงเรียน. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวัดและประเมินผลการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

มินตรา ลายสนิทเสรีกุล และปิยพงษ์ สุเมตติกุล. (2557). กลยุทธ์การบริหารโรงเรียนสู่การเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพของโรงเรียนมัธยมศึกษาในสหวิทยาเขตเบญจบุรพากรุงเทพมหานคร. วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา, 9(3), 239-406. ค้นเมื่อ 5 พฤษภาคม 2558, จาก <https://www.tci-thaijo.org/index.php/OJED/article/view/20575>

วรลักษณ์ ชูกำเนิด และเอกรินทร์ สังข์ทอง. (2557). โรงเรียนแห่งชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูเพื่อการพัฒนาวิชาชีพครูที่เน้นผู้เรียนเป็นหัวใจสำคัญ. วารสารวิทยบริการมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. 25(1), 93 – 102. ค้นเมื่อ 5 พฤษภาคม 2558, จาก <https://journal.oas.psu.ac.th/index.php/asj/article/download/125/688>

วิจารณ์ พานิช. (2555). วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.

สุวิมล ว่องวานิช. (2548). การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- อนุสรณ์ พูเจริญ. (2558). การพัฒนาคุณภาพการศึกษาด้วยเทคโนโลยีการศึกษาทางไกล. ค้นเมื่อ 5 มีนาคม 2558, จาก <http://www.dlthailand.com/dawnhold-xeksar>
- Fetterman, D. M. (1996). Empowerment evaluation: An introduction to theory and Practice. In Fetterman, D. M., Kaftarian, S. J. & Wanderman, A. (Eds). **Empowerment Evaluation: Knowledge and Tool for Self-Assessment and Accountability.** (P. 13 - 14). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Fetterman, D. M. (2005a). A Window into the Heart and Soul of Empowerment Evaluation: Looking through the Lens of Empowerment Evaluation Principles. In Fetterman, D.M. & Wandersman, A. (Eds). **Empowerment Evaluation Principles in Practice.** (P. 1 – 26). New York: The Guilford Publications.
- _____. (2005b). Empowerment Evaluation Principles in Practice: Assessing Levels of Commitment. In Fetterman, D.M. & Wandersman, A. (Eds). **Empowerment Evaluation Principles in Practice.** (P. 42 – 72). New York: The Guilford Publications, Inc.
- Hord, S. M. (2003). **Professional Learning Communities Communities of Continuous Inquiry and Improvement.** Retrieved January 25, 2016, from <http://www.sedl.org/pubs/change34/plc-cha34.pdf>
- Wandersman, A., Alia, K. A., Cook, B. et al. (2015). Integrating empowerment evaluation and quality improvement to achieve healthcare improvement outcomes. **BMJ Qual Saf,** 24(10), 645-52. Retrieved March 12, 2016, from <http://qualitysafety.bmj.com>
- World Economic Forum. (2015). **New Vision for Education Unlocking the Potential of Technology.** Retrieved March 12, 2016, from http://www3.weforum.org/docs/WEFUSA_NewVisionforEducation_Report2015.pdf